

noquAement pour un an

300 piastres

Edition spéciale 500 ptrs.

Adresse:

"IDJTIHAD,, Constantinople

Téléph. St. 865

XXII ème ANNÉE

1926 15 Octobre No 214

اجتہاد

IDJTIHAD

علمی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمان : سنہ لکی [۲۴ نسخہ]

تور کیا ایچون ۲ ، خارج ایچون
۳ ، اعلا کاغدا یسی ۵ لیرادر .

ادارہ خانہ سی :

جفال اوغلندہ « اجتہاد ٹہوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

یکرمی ایکینجی سنہ

نومرو ۲۱۴-۱۵ تشرین اول ۹۲۶

علملرک چوغنده بويله شيلر وارددر . اخيراً مشهور مارشاللر يمزدن برى حربده فائدهلى اولان حقيقتلرک لاپاليسک حقيقتلرندن عبارت اولديغى تامين ايتمشدى . علم اقتصاد کي ظاهرأ پک سرت کورينن و آغير جلدلر تولديران بعض علملر ايچونده عيني مطالعات وارددر . علم اقتصاد خيلىجه چوق مقدارده لاپاليسک حقيقتلرينى احتسوا ايدر . مثلاً ؛ عرض و طلب قاعده اساسيهسى بويله در . چونکه اک حقير بر آشجي قادين بيله بازاردن آلدیغى يومورطه لرك فيأنتك مالک ندرتى ايله آرتديغى پک کوزل آكلار .

علم اقتصادك ديكر بر چوق نظريه لرى دخى ، مفسرلرك علاوه ايندكلرى مظلم وفائده سز علاوه لردن تجريد ايديليرسه ، بودرجه بسيط برحاله ارجاع اولته بيلير .

* *

بو مقدمه قارئى بوگون اقوامك حيات ماليه لرينى قارمه تاريشيق ايدن بر مسئله يى ، قاميو مسئله سنى تدقيقه حاضرلامق مقصديه يازلمشدر . بو مسئله ، صوك درجه بسيط اولسنه رغماً ، تدريجاً بربرى اوزرينه ييغيلان خطالرك آلتنده قلهرق آكلاشيلمسى غير ممكن كيزلى قوتلرك ويا حيله كار اسپه كولاتورلرك جايستكارانه آرزو واراده لرينك تاثيرى آلتنده فرض ايديلن اسرارانكيز بر حادثه حالى املشدر .

لاپاليسك حقيقتلرينه آليشمش اولان بر فيلسوفك مسئله يى ، مظلم ومشكوك اولسنه رغماً ، ايضاح ايتمكه تشبث ايتديكنى فرض ايدلم . بوكا نصل موفق اولور ؟ اوفيلسوف سريعت بر تدقيق نتيجه سنده واقتصاديوندن هيچ برينك ارشاداتنه مراجعت ايتمدن ، قولايجه كوريركه قاميووده زبان ، يعنى بر باره نك قوه اشتراثيه سنك آزماسى اوپاره يه صاحب اولان مملكته كوستريلن اعتمادك درجه سنه كوره تبدل ايديور . فرانسه ده يوز فرائق ايدن برشيئى اسويچره ويا انكلترده آلق ايچون اوچ يوز فرائق ويرمكه مجبور اوليور ايسهك ، يعنى فرائق اعتبارى قوه اشتراثيه سنك اوچده ايكي سنى غائب ايتمش ايسه بوساده اعتبار ماليزه اولان امنيتك پك چوق آزالدیغى كوستير .

جهان موازنه سنك بوزرلماسى

دوقتور كوستاولوبووه 1923 ده :

Le déséquilibre du monde

اسميه مهم وبالخاصه زمانغزك جان دامارى اولان مالى مسئلارى بسيقولوجيا نقطه نظرندن تدقيق ايدر مقاله لردن متشكل برائر نفيس نشر ايتدى . بونى على رشاد وغالب عطا بلكرمكلا ترجمه وقناعت صاحبي ايكي كتاب اولاراق طبع ايتدى . چوق فائدهلى وزمانغزك ك فائدهلى وپرنور كتابلرندن در . بونى بترجمه يه باشلامش ايكن ، بو ايكي دوست طرفندن ترجمه ايديلكده اولديغى اوكرنه من اوزرينه براقشدد . بو كتابك طرفزدن ترجمه ايديلن (ثروتك اسكى ويكي عالم لرى) عنوانى بحثى 161 نومرولو (اجتهاد) ده ، (طاش كومورينك وپه ترواك سياسى واجتماعى رولى) عنوانى بحثى 166 نومرولو (اجتهاد) ده ، (علم اقتصادك اساسى پره نسيپلرى) عنوانى مبحثى 174 نومرولو (جتهاد) ده وارددر . بو كتابك (قاميونك آشكار سرلرى) و (حريك مصارفى تأديه ايدمك ملتله هانكيلر) مبحثلرينى بو وكلاجك نسخه من درج ايدمك قارئلر منى مذكور كتابك تمامى او قومايه واستاد حكيمة فياض وقوتلى فكرلرندن نور آلايه سوق مقصدينى تعقيب ايدمك .

قاميونك كورينه ن سرلرى

محررى : كوستاولوبووه

۱۵۲۵ ده لاپاليس دره بكي وفرانسه مارشالى « ژاق دو شابان » پاويه محاربه سنده تلف اولديغى زمان ييكيت بر عسكر شهرتى براقش ، فقط فيلسوف شهرتى اصلا حائر بولنماش ايدى . بالاخره اخلاف - معلوم اولميان اسبابدن طولايى - بوناموسلى محاربي انسانلرك بلااعتراض قبول ايتدكلرى ومدافعه سى ايچون نادراً بر برلرينى بوغزلامق احتياجى حس ايلدكلرى پك آچيق حقيقتلرى ميدانه قويان بر فلسفه نك باباسى يامشدردر .

لاپاليسك حقيقتلرى دنيلن حقيقتلر ، اكثراً ، معلوماغزك اك مهم نتيجه وخلاصه ليردر . علمك بيوك ترقياتى بدايه قطفى اولميان فرضيه لرك لاپاليسك حقيقتلرى شكلنه ، يعنى پك ظاهر حقيقت حالته كيرمسندن عبارتدر ، دينليرسه چوق مبالغه ايدمش اولماز . وقتيله اثبات ايتشدم ، كه فيزيك متخصصلرينك اللى سنه قدر كمال زحمت ايله اوغراشدقلى « ترموديناميك » ك اك اساسلى پره نسيپلرندن برى شو صورتله لاپاليسك حقيقتى شكلنه ارجاع ايديله بيليردى : بر نهر منبعه طوغرى آقاز .

آچینه دایر بیوک بر کورولتی ایله واقع اولان بدینانه
بیانات اوزرینه بو مقیاس الحراره نك بردن بره دوشدیکي
کورولمشدر .

اسپه کولاتورلرک بو شرائطدن بالاستفاده قامیو
حرکتی بعض منافی تأمین ایدمک صورتده تشدید
استدکارینه شبهه یوقدر ؛ فقط بونلرک تأثیری دائماً محدود
وکیجیدر . اعتماد منحنیسنده کوریلن درجه تحولات
طرز سیرینی اصلاً دیکشدرمز .

بوکون بز [فرانسزلر] خراب اولمش مملکتلرده
بونجه فائده سزمصارفه سبب اولان « آلمانیا اوده یه جکدر »
دستور فنلکت انکیزینک نتیجه لری آلتده ازیلیورز .
آلمانیا نك کاغد مارک قیمتی بستیون احما ایچون قوائم
تقدیه سنی الی نهایه آرتیرمق سایه سنده هر درلو تأدیادن
قورتیله جغندن وقیله هیچ کیمسه شبهه ایتیموردی .
موسیو دولاپاليس ، بایکده ، بونی اولدن کشف
ایده بیلردی ؛ فقط دیپلوماتلریمز آکلایه مدیلر .

قامیوی دوشورن سبیل آرهنده - که بو اسباب
دائماً اعتمادک آزویا چوق آزالمی اساسنه ارجاع ایدیله بیلر
موازنه تجاریه نك ، یعنی ادخالات ایله اخراجات
آرهنده کی نسبتک موازنه سزلکی دخی ذکر اوله بیلر .
بره زیلیا ، بوبابده ، غایت اینی بر مثال تشکیل ایدر .
حرب اثناسنده بره زیلیانك ، اورویایه اخراجاتی سرعتله
آرتیور ، حال بوکه ادخالاتی هرکون آزالیور ایدی .
اورویا ، اوزمان ، پک چوق اشیا وامتعیه محتاج ایکن
صانه جق هیچ برشیئی بولمديغندن آلتون بره زیلیایه
آقدی وبره زیلیا قامیوسی سرعتله یوکسه لدی .

حرب بیتد کدن صکره اورویانك بره زیلیان مبايعات
احتیاجی ده زائل اولدی . بره زیلیا ایسه بالعکس توکنمش
اولان مدخر اشیا نك یرینه دیکر لرینی اقامه ایدم بیلیمک
ایچون ممالک اجنبیه دن پک چوق مبايعاتده بولنق مجبوریتی
حس ایتدی . بونك اوزرینه ادخالاتی اخراجاتی چوق
کچدی و براز صکره قامیوسی دوشدی . بو قامیو
استحصالاتی آرتیره رق فضله ادخالاتی تلافی ایتمکه مقتدر
اوله جغنی کونه قدر دوشمکده دوام ایدم جکدر . اساساً

بناء عیه قامیو مستحصلک کندی اشیا سنی صاندیغی
مملکت حقنده کی درجه اعتمادی کوسترن بر روحی
مقیاس الحراره کیدر .

بو تعریفدن چیقان پک آشکار نتیجه شودر ، که
پک چوق اقتصاديون طرفندن تکرار ایدیلن و مختلف
مملکتلرجه تطبیقنه تشبث اولنان « قامیوی ثابت برحاله
قویمق » دستوری معناسز برشیئدر . قامیوی ثابت
برحاله قویمق ، هر هانکی براولچو آلتی ، مثلاً بارومترویی
ثابت برحاله قویمغه تشبث ایتک دیمکدر .

بر مملکته اعتمادک درجه تحولاتی قامیوده کی
تبدلات کوسترر ؛ عیجا هانکی سبیلر بوعتمادک تحولاتنه
اجرای تأثیر ایدیور ؛ بر فردک ، بر صنعت صاحبک
ویا بردولتک مضارفی اوزون مدت وارداتک دروننده
قالیرسه اونك اعتبار مالینه کوسترلن امنیتک سرعتله
آزاله جغنی بیان و تأمین ایتمکه یه لاپاليسک حقیقتلرندن
بری سویله نمش اولور .

ا کرمیدون بورجلرینی اوده مک ایچون استقرضاتی
چوغا لتمع مجبور اولورسه امنیت داها زیاده آزالیر .

بو صورتله حرکت ایدن دولت اولدینی زمان
استقراضلر مختلف شکللر آلیر و بوشکللر استقراضک
ماهیت وطبیعتی براز کیزلر . اک مستعمل شکل ،
تأدیوسی ایچون هیچ بر تاریخ تعیین ایدلمه یه ، تداولی
مجبوری کاغد یاره ، بانقو طدر .

بو قوائم تقدیه نك مستقرض دولتک القا ایدلیکی
اعتماددن بشقه تأمیناتی اولیان استقراضلردن عبارت اولدینی
آشکاردر . ا کر بو دولت قوائم تقدیه نك مقدارینی
آرتیرسه اعتماد کیتدکجه آزالیر و نهایت ، یواش یواش ،
هیچه منجر اولور . آوستریا ، روسیه ، لهستان ... اع
کبی مملکتلرده کاغد یاره بو صوک و غیر قابل اجتناب
صفحه حیاته واصل اولمشدر . کاغد یاره نك تمامیه
قیمتدن دوشمسی ، بوباریه اولجه کوسترلن اعتمادک
دخی تمامیه زائل اولدینی کوسترر .

قامیو ایله تشکل ایدن اعتمادک مقیاس الحراره سی
چوق حساسدر . فرانسه ده مجلس مبعوثانده بودجه مزک

هیچ قاریشدرلمدینی حالده آلیجی ، صانکه ، پشین
تأدیاده بولنیور .

*
مختلف مملکتلرک موازنه تجاریه سنک تأسسنه ، یعنی
بو مملکتلر ادخالتنک اخراجاترلیله تأدیسه سنه انتطاراً
اعتباری پاره لرک قوه اشتراثیه سنده وقوعه کلن تحولات
مدھش اختلاللر تولید ایدیور .

پارہ سی قیمتنی محافظه ایتش اولان مملکتلر ، بعضاً
بوفاقیتدن - قوائم تقدیه سنک تناقص قیمتندن مضطرب
دیگر مملکتلر قدر - مضطرب اولیورلر . قامیوضررندن
طولای بز بر مالک بدلنی انکلتزه ویا آمریقاده اوچ
مثلی فضلہ اوله رق تأدیہ ایتدی کمز زمان ، عادتاً ،
بومملکتلر کندی صائیش فیاتلرینی اوچ مثلی آرتیرمشر
کی اولور .

فیاتک بویله صنعی برصورتده ترفعی ، طبعی ، صائیشی
کوجلشدیره جکندن اجنبی فابریقه لرینک بر چوغی
مجبوراً قنایر .

قیمتی دوشمه مش پارہ یه صاحب اولان ملتر ،
واقعا استحصال ایتدکلری اشیایی قولایجه اخراج
ایده مزلر ایسه ده قامیو سایه سنده خارجدن اشترا
ایتدکلری شیلری قیمتک اوچده بری ویا یاریسی ایله
تدارک ایده بیلدکلرندن ادخالته بوملترک بیوک منفعتلری
واردر . ایسته ، بو صورتله انکلتزه اخیراً فرانسه دن
انکلیز شکرلری فیاتک چوق دونده بر فیات ایله
کیتلی مقدار شکر تدارک ایده بیلمشدر . کذلک ،
بو صورتله اجنیلر فرانسه و آلمانیا ده قیمتلرینک اوچده
برینه معادل پاره ایله اموال غیر مقوله ومهم فابریقه لر
صاتون آلمشدر .

مختلف مملکتلر ده عینی پارہ نک قوه اشتراثیه سنده
وقوعه کلن تحویلاتک انعکاسلری یالکز تجارت اوزرینه
د کل ملتر آردسنده کی مناسباته دخی اجرای تأثیر ایدر
فرض ایده لم ، که ایتالیا و اسویجرده سیاحت ایدن بر
فرانسز اجرتی یومیہ یکریمی فرانق اولان اوتلرده قامت
ایدیور . قامیو فرقدن طولای او فرانسز ایتالیاده
اوتلره یومیہ اون فرانک ، اسویجرده ایسه آلتش

بو مملکت - دیگر بر چوق ملترک یادینی کی - اجنبی
ادخالته قارشى کومروک مانعه لری احداث ایتمه مک
ذکاسنی کوستردی .

*
کاغد کی صنعی بر پارہ نک قیمتنه اولان اعتماد تمامیه
غائب اولدینی وقیمتدن دوششن بویاردی موقع تداوله
چیقارمش اولان مملکت نه آلتونه ، نه ده کوموشه مالک
بولمدینی زمان اومملکتده ارتق پاره یوقدر ؛ ذیلہ بیلیرمی ؟
هیچ بر وقت . نه قدر تکرار ایدرسه مینه فضلہ
صایلماز ؛ آلتون ، بعض اقتصاد یونک فکرلری خلافه
اوله رق ، دیگر بتون اشیا وامتعیه مشابه بر مالی تمثیل
ایدر واونک یرینه دیگر برچوق اشیا اؤمه ایدیلہ بیلیر .
شبهه سز که بعض اشیا نک نقلی آلتون و کوموش نقلی قدر
قولای دکلدر ؛ بویله اولقله برابر او اشیا نک قیمت
اشتراثیه سی آلتون و کوموشک قوه اشتراثیه سی قدر
مؤثردر .

قابل فروخت هرھانکی بر مال ؛ بالفرض برطوره
بغدا ی ویا معدن کوموری ، طبق یکریمی فرانقلق برسکه
تشکیل ایدن معین مقدار آلتون کی بر پارہ دیمکدر ؛
چونکه معین مقدارده بشقه اشیا ایله مبادلہ ایدیلہ بیلیر .
اولچہ دخی خاطره کتیرمشدم که زنکین ملت قابل
مبادلہ اشیا فضلہ سنه صاحب اولان ملتر ؛ فقیر برملتده
کافی مقدارده بواشیایه صاحب اولیوبده استقراضه مجبور
اولان ملتر . او فقیر ملت صاتون آلدینی شیلرک بدلنی
خارجہ چیقارہ جنی اشیا وامته ایله دکل ، حقیقت
حالده مقابلنده اشیا آله جنی وعد مہمندن بشقه برشی
تمثیل ایتمین کاغد ایله تأدیہ ایدر .

بر ملت قابل مبادلہ اشیا دن نه قدر زنکین اولورسه
آلتون ویا کوموشه اوقدر آز محتاجدر . اشیا وامتعیه
مبادلاتی تسهیل ایچون بو ملت آلتون ، بویلیجه ،
بانقنوط ، چک ... الخ نه قوللانیرسه قوللانسون اہمیتی
یوقدر . اشیا نک اشیا ایله مبادلہ سنده اعتمادک مداخلہ سی
یوقدر ؛ چونکه آلیجی بر مالی عینی قیمتده اولان بر
مال ایله یا طوغریدن طوغریه ، یا خود طولایسیله
ترانہ ایدیور دیمکدر . حقیقت حالده بوعملیه مسکوکات

فرانك معادلنى ویره جكدرد. عینى سبدن طولایى فرانسه ده
يكرمى فرانك قيمتده برشى ايتالياده اون فرانكه، اسويچر ده
انكلتره ده، شامى آمريقا حكومات متحده سنده آلمش
فراكه آلينر .

يوقاريكى مطالعاتك نتيجه لرندن برى شودر كه . پاره سنك
قيمتى دوشمش اولان مملكتلرك اخراجات ياپه رق ادخالته
بولولمالارى منفعتلرى اقتضاسنددر ، پاره سنك قيمتى
دوشمش اولان مملكتلرك منفعتى ايسه ادخالات ياپه رق
اخراجته بولولما مقده در .

تأسف اولنور، كه بو ايكي عمليه ، يعنى ادخالات و
اخراجات، بر برينك متممى اولوب يكدى بكدن آريله مازلر .
يالكرز اخراجات ويا يالكرز ادخالات ايله اكتفا اين
مملكت بك چابوق افلاس ايدر .

چونكه مالى قاريشيقاق عمومى اولدينى ايچون ملترك
قسم اعظمده ادخالات ايله اخراجات آره سنده آرتق
موازنه يوقدر . بعضيلرى ، ماللرينك فيئآتى قاميوز يانندن
طولايى اوچ مثلى آرتدينى ايچون كافى مقداره اخراجات
ياپه مازلر ؛ بعضيلرى ايسه بوترفع فيآندن طولايى ادخالته
بولنه مازلر .

بو حال انصل ختام بوله جق ؟ اقتصاديونك مارقل
قيمتى ثابت قيلمق وقوائى نقديه يلى نهايه آرتيرمقله فائده
تأمين ايتك خصوصنده كي مناسبتر سوزلرى ، حركتلى
حال حاضرى ده زياته قراتمش ايدى . مع مافيه ، بن
ظن ايدىيورم ، بونلر براز دوشونولورسه اشيا وامته
ساده جه بشقه ماللر ايله مبادله ايديله بيلديكندن مبادله
اوله جق اشيا مقدارى استحصالات ايله استهلاكات
آره سنده كي موازنه ني يكدن تأسيس ايچون كافى بر درجه يه
چيقار چيقماز پاره مسئله لرينك بتون اهميتنى غائب
ايدجكنى قولايجه كشف ايديله جكدر اوزمان اعتبارى
پاره بر جك ويا مقبوضه مشابه اعتبارى بر علامتن بشقه
بر شى اوليه جقدر . شوراسى آشكاردرد، كه مثلاً بر اجنبى
تاجر بدلى - جهان پياسنه توفيقاً - معادل مقدار بغدادى
ايله تأديه ايدنك اوزره معين بر مقدار دمير كوندرسه م،
بتون قاميو عمليه لرى كندى كندينه ميدانن قالقار .
كاغد پاره وبونك نتيجه سى اولمق اوزره قاميو تحولاتى

دنياهه يالكرز شوزمانلرده كورولمش برشى دكلدر اختلال
كيدر دورنده فرانسه ده كي آسنيانلر تاوينخى معلومدر .
انكلتره حكومتى دخى ناپولئون علمينده كي محاربه لرنده
كاغد پاره استعمال ايتدى . انكلتره بائقه سنك چيقاردينى
باقنوطلر ۱۷۹۷ شباطندن ۱۸۲۱ مائيسنه قدر ،^۲ يعنى
۲۴ سنه مجبورى صورتده تداول ايتدى . انكليلرله
ناپولئونك قوتى قيرمق ايچون لازم اولان منابعى بوصورتله
بوله بيليرز . كاغد پاره لرى هيچ بر زمان قيمت معدنيه نك
يوزده يكرمى بشدن فضله غائب ايتدى و ۱۸۱۷ ده آره ده كي
فرق آنجق يوزده ايكي ايدى .

آمريقا دخى افتراق حربنده كاغد پاره قولاندى .
۱۸۶۲ دن ۱۸۷۹ سنه سنه قدر مجبوراً تداول و قيمتى
يوزده اللى يه قدر غائب ايتدى . حرب بيتديكى زمان بو
تناقص قيمت سريعاً خفيفله دى و تداول مجبوريتى رفع ايدلمزدن
اول آره ده هيچ بر فرق قلمادى .

انكليلر ايله آمريقاليلر كاغد پاره لرينك تام قيمتى
اكتساب ايلسنه نصل موفق اولديلر ساده جه ؛ تجارتلر ينك
ترقيسى نتيجه سنده اعتمادك يكدن طوعمى بو نتيجه يى
حاصل ايتدى .

بو مثاللر اثبات ايدىيور ، كه بوكون حيات بهاسى
اوزرينه بودرجه آغير بر تأثير اجرا ايند قاميو فرقلرى
اوروپانك اقتصاداً يكدن تشكيلى مسئله سنه صيق صيق يه
مربوطدر . ينه تكرار ايدم: بويكيدن تشكيل مسئله سى
بروجه آتى ايكي نقطه يه ارجاع اولنور . ۱ . - اخراج
الويريشلى ماللرى صائيشه مساعد بر فيآت ايله استحصال
ايتك ؛ ۲ . - هيچ اولمازسه فرانسه ده ديكر نوغ پاره لرك
هپسنه فائق برپاره ديمك اولان مواد زراعيه حاصلاتى
آرتيرمق . آنجاق اوزمان مللر وارداتلر يله مصرفلرى
آره سنه موازنه تأمين ايدرلر ومالى آنارشى در حال نهايت
بولور .

بشقه چاره لر كشف ايتك ايچون درت سنه ظرفنده
بر برينى متعاقب طويلانان اون درت قونفرانس عاجز
قالمشدر . بوقونفرانس لرده چوق طلاق لسانيه ؛ بك آز
علم ، بوندن ده عقل سليم كورولمشدر .

ترجمه : على رشاد و غالب عطا